

Význam označení Cirkvi v ekumenickom dialógu

ŠTEFAN PALOČKO

Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta

Abstract: *Within the ecumenical dialogue it is necessary to define clearly the terms that individual theologians use in their argumentation. Unitatis et redintegratio appeals to the Catholic theologians to expose the Catholic doctrine in the ecumenical dialogue with separated Christians in a clear and unambiguous way, without any obscuration of its true meaning. This article analyzes the meaning of terms that signify the Church. In the works of Catholic theologians particular terms designating the Church are sometimes multivalent and they are interchanged incorrectly, which leads to various misunderstandings and to an obscuration of the Catholic doctrine. The article analyzes these particular terms that signify the Church and explains, what the Catholic meaning of them is and how they are understood by Protestant and Orthodox Christians.*

Key words: *Christ's Church. Catholic Church. Roman Catholic Church. Orthodox Church. Rímskokatolícka cirkev. Pravoslávna cirkev. Nicea-Constantinople denomination of the faith. Pope. Jurisdiction.*

Dejiny kresťanstva jasne ukazujú, akú dôležitú úlohu pre správne chápanie vieroučných pravd zohrávalo správne definovanie termínov, ktorými sa tieto pravdy vyjadrovali. Nedokonalosť a viacznačnosť týchto termínov neraz spôsobovala v Cirkvi roztržky a podozrenia z herézy a tieto nebezpečenstvá bývali zažehnané len pri úprimnom úsilí hľadať pravdu a pri ochote jasne si vysvetliť a presne zdefinovať tieto termíny, aby bolo každému jasné, čo sa nimi myslí.¹

V novodobých dejinách, v ktorých môžeme byť svedkami rôznych diskusií v rámci ekumenického dialógu, je zvlášť potrebné, aby sa jasne zdefinovali termíny, ktorými jednotliví teológovia pri svojej argu-

¹ Zvlášť známe termíny, ktoré vyvolali roztržky v histórii sú napríklad výraz *homousios* v nicejskom vyznaní viery, *hypostáza* a *prirodenosť* v dobe Efezského a Chalcedonského koncilu, či *ospravodlivenie* a *viera* v dobe reformácie.

mentácii vyjadrujú svoju vierouku. Druhý vatikánsky koncil v dekréte o ekumenizme *Unitatis et redintegratio* vyzýva katolíckych teológov, aby v ekumenickom dialógu s oddelenými kresťanmi bezpodmienečne vyložili jasne katolícke učenie bez akéhokoľvek zatemňovania jeho pravého a nepochybného zmyslu. Toto však možno dosiahnuť len v prípade, že sa tak urobí „formou a rečou, ktorú môžu naozaj porozumieť aj oddelení bratia.“² Je zjavné, že nemožno predpokladať, že termíny používané katolíckymi teológmi budú mať rovnaký význam aj v teológii oddelených kresťanov. Preto je nevyhnutné, aby sa jasne vyložilo, čo jednotlivé termíny v skutočnosti naznačujú, prípadne v ekumenickom dialógu vyložiť katolícke učenie „v jazyku“ oddelených teológov.

V tomto článku sa chceme zamerať na definície termínov, ktoré súvisia s označením Cirkvi a chcú rozlíšiť hľadiská, z ktorých možno Cirkev vnímať. Tento problém je dôležitý aj z toho dôvodu, že aj v prácach samotných katolíckych teológov dochádza k situácii, kedy sa jednotlivé označenia Cirkvi, ktoré sú viacznačné, nelegitímne zamieňajú a tak dochádza k rôznym nedorozumeniam a k zatemňovaniu katolíckej náuky.

Východiskom je pre nás Kristom založená Cirkev, o existencii ktorej medzi kresťanmi rôznych vyznaní vo všeobecnosti niet pochýb. Svetová rada cirkví, ktorá združuje vyše 300 protestantských a pravoslávnych cirkví, sa zhoduje na viere v jednu, svätú, katolícku a apoštolskú Cirkev, o ktorej hovorí Nicejsko-carhradské vyznanie viery.³

Protestantskí kresťania sa považujú za členov tejto Cirkvi, ktorú spomínané vyznanie viery nazýva katolíckou. Podľa ich chápania jednotlivé protestantské cirkevné spoločenstvá sú súčasťou tejto Kristovej Cirkvi, ak sa v nich správne vysvetľuje evanjelium, a ak sa v nich správne udeľujú sviatosti. O tom, či katolícki a pravoslávni kresťania sú súčasťou jednej, svätej, katolíckej a apoštolskej Cirkvi, sa medzi protestantskými denomináciami diskutuje. Existuje totiž presvedčenie u mnohých protestantských kresťanov, že interpretácia evanjelia a udeľovanie sviatostí katolíckymi kresťanmi je tak vzdialená pravdivej Kristovej náuke, že títo kresťania už nesplňajú podmienky členstva v Kristovej Cirkvi.⁴ Z takéhoto chápania Kristovej Cirkvi by bolo možné uzavrieť, že protestantskí kresťania sa považujú za členov katolíckej Cirkvi, keďže takto je Nicejsko-carhradským vyznaním viery nazývaná

² UNITATIS REDINTEGRATIO 11, dekrét Druhého vatikánskeho koncilu. In : POLČIN, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I.* Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

³ Porov. VERCRUYSE, J.E.: *Wprowadzenie do teologii ekumenicznej.* Kraków : Wydawnictwo WAM, 2001, s. 33.

⁴ Porov. HAHN, S. a K.: *Naše cesta do katolícké Cirkve.* Ronov nad Doubravou : Triality, 2000, s. 67. Porov.

pravá a jediná Kristova Cirkev a oni, keďže sa držia správneho vysvetľovania evanjelia a správneho vysluhovania sviatostí, sú nevyhnutne jej členmi.

Niečo iné znamená Kristova Cirkev v chápaní pravoslávnych kresťanov. Táto Cirkev musí byť spoločenstvom kresťanov, ktorí sa držia pravej Kristovej náuky, v tomto prípade náuky ako ju interpretujú pravoslávni kresťania. V prípade, že nejaký kresťan túto náuku neprijíma, vylučuje sa z Kristovej Cirkvi. Podľa takéhoto chápania možno vnímať protestantských a prípadne aj katolíckych kresťanov ako spoločenstvo jednotlivcov, ktorí sa oddelili od Kristovej Cirkvi.⁵

Keďže pravoslávni kresťania prijímajú označenie Kristovej Cirkvi podľa Nicejsko-carohradského vyznania viery, nájdeme v ich vyjadreniach tvrdenia, že patria do katolíckej Cirkvi.⁶ Za svoj oficiálny názov si síce zvolili výraz Pravoslávna cirkev, čím chcú zdôrazniť, že ich Cirkev je práve tým spoločenstvom, ktoré v Krista pravdivo verí a pravdivo ho oslavuje.⁷ Tento oficiálny názov však nijako nevylučuje považovanie sa pravoslávnych kresťanov za katolíkov, keďže katolicita je jednou z podstatných vlastností Kristovej Cirkvi.

Aby sme porozumeli katolíckemu učeniu o identite Kristovej Cirkvi, musíme si všimnúť niektoré vieroučné vyhlásenia Magistéria.

Dogma vyhlásená na Štvrtom lateránskom koncile v roku 1215 vyhlasuje, že „je iba jedna katolícka Cirkev veriacich. Mimo nej nebude vôbec nikto zachránený“ (DS 802). Čo znamená podľa tejto dogmy byť mimo katolíckej Cirkvi? Odpoveď dáva dogma vyhlásená na Florentskom koncile v roku 1442: „(...) nikto mimo katolíckej Cirkvi, ani pohania, ani židia alebo neveriaci, alebo heretici a schizmatici nebudú mať účasť na večnom živote“ (DS 1351). Mimo katolíckej Cirkvi sú teda tí, ktorí nemajú pravú vieru. Zároveň si musíme uvedomiť, že pravú vieru neomylnne definuje Magistérium na čele s rímskym biskupom (porov. DS 3074), z čoho vyplýva záver, že mimo katolíckej Cirkvi sú tí, ktorí sa nestotožňujú s učením pápeža. Katolícku Cirkev by v takomto prípade tvorili výlučne len tí kresťania, ktorí prijímajú pápežský primát.

Ďalším bodom, pri ktorom sa musíme zastaviť, sú vyhlásenia Magistéria o vzťahu medzi Kristovou Cirkvou a katolíckou Cirkvou. Jedná sa o identickú skutočnosť, alebo je medzi Kristovou Cirkvou a katolíckou Cirkvou nejaký rozdiel?

List Svätého ofícia anglickým biskupom z roku 1864 sa zaoberá týmto vzťahom a vysvetľuje, že „Pravá Cirkev Ježiša Krista, ktorá je

⁵ Porov. PRUŽINSKÝ, Š.: *Aby všetci jedno boli*. Prešov : Metropolitná rada Pravoslávnej cirkvi na Slovensku, 1997, s. 289-290.

⁶ Porov. . PRUŽINSKÝ, Š.: *Aby všetci jedno boli*. Prešov : Metropolitná rada Pravoslávnej cirkvi na Slovensku, 1997, s. 274.

⁷ Porov. BELEJKANIČ, I.: *Pravoslávne dogmatické boboslovie I.*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta UPJŠ v Košiciach, 1995, s. 10.

predmetom nášho vyznania viery (...), ktorá sa nazýva a skutočne aj je katolícka, sa súčasne musí vyznačovať privilegiom jednoty“ (DS 2888).

Prvý vatikánsky koncil mal v úmysle zaoberať sa aj učením o Cirkvi. Keďže musel byť predčasne odročený, nemohla sa táto téma prerokovať, a tak sa nám z tohto obdobia zachovala len schéma, ktorá mala byť predlohou pre rokovanie teológov na tomto koncile. V tejto schéme môžeme nájsť otvorené vyhlásenie: „Touto pravou, a tak šťastlivou Kristovou Cirkvou nie je iná ako jedna, svätá, katolícka a apoštolská Cirkev (...).“⁸

Podobne o tom, že Kristova Cirkev je to isté ako katolícka Cirkev, hovoria encykliky Pia XII. *Mystici corporis Christi* z roku 1943⁹ a *Humani generis* z roku 1950.

Keďže Prvý vatikánsky koncil nestihol prerokovať náuku o identite Kristovej Cirkvi a o vzťahu medzi Kristovou a katolíckou Cirkvou, ujal sa tohto problému Druhý vatikánsky koncil. Prvá schéma o Cirkvi, ktorú pripravila Prípravná komisia Druhého vatikánskeho koncilu tvrdí, že katolícka Cirkev je tajomným Kristovým telom a jedine ona má právo nazývať sa Cirkvou.¹⁰ Tiež v druhej schéme o Cirkvi sa objavilo tvrdenie identickej totožnosti medzi Kristovou a katolíckou Cirkvou, zároveň však táto schéma upozorňuje na fakt, že aj mimo štruktúry katolíckej Cirkvi sa nachádza veľa elementov posvätenia.¹¹ Pri revízii tejto schémy Teologická komisia Druhého vatikánskeho koncilu sa ocitla pred problémom ako zladit' fakt, že Kristova Cirkev je absolútne identická s katolíckou Cirkvou a zároveň že existujú prvky posväcovania vlastné Kristovej Cirkvi aj mimo štruktúry katolíckej Cirkvi. Komisia sa rozhodla riešiť tento problém formuláciou z ktorej sa vypustilo tvrdenie, že Kristova Cirkev je katolíckou Cirkvou, ale slovo „je“ sa nahradilo výrazom „subsistit in“ (existuje v), teda výsledkom bola formulácia, podľa ktorej Kristova Cirkev existuje v Katolíckej cirkvi.¹² Pápež Pavol VI. sa pokúšal interpretovať toto učenie pri promulgácii konštitúcie *Lumen gentium*, keď tvrdil, že „na tradičnom učení sa skutočne nič nemení. Chceme len to, čo chcel Kristus. Čo bolo, zostáva. Čo Cirkev po stáročia učila, učíme rovnako aj my. Ibaže to, čo sa doteraz žilo iba v praxi, je teraz vyjadrené vo forme učenia; čo bolo neisté, je jasné;

⁸ NEUNER, J. – ROSS, H.: *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch je magistéria* 394. Trnava : Dobrá kniha, 1995.

⁹ Porov. NEUNER, J. – ROSS, H.: *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch je magistéria* 402. Trnava : Dobrá kniha, 1995.

¹⁰ Porov. KONGREGACJA NAUKI WIARY: *Deklaracja Dominus Iesus – tekst i komentarze*. Poznań: Pallottinum, 2006, s 88.

¹¹ Porov. KONGREGACJA NAUKI WIARY: *Deklaracja Dominus Iesus – tekst i komentarze*. Poznań: Pallottinum, 2006, s 88.

¹² Porov. LUMEN GENTIUM 8, vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu. In: POLČIN, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I.*, Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

o čom sa meditovalo, diskutovalo a čo bolo čiastočne kontroverzné, je teraz jasne formulovaným učením“.¹³

Časom sa však ukázalo, že tvrdenie o jasne formulovanom učení nebolo namieste. Namiesto toho, aby Druhý vatikánsky koncil jasne zadefinoval vzťah medzi Kristovou a katolíckou Cirkvou, svojím výrazom „subsistit in“ otvoril bránu rozličným teologickým interpretáciám tejto formulácie a vniesol to tohto problému značnú nejasnosť. Slovník katolíckej dogmatiky uvádza, že na Druhom vatikánskom koncile bola rovnosť medzi Kristovou a katolíckou Cirkvou zrušená,¹⁴ niektorí teológovia začali chápať katolícku Cirkev len ako podstatu Kristovej Cirkvi, pričom katolícka Cirkev je len realizáciou Kristovej Cirkvi na katolícky spôsob,¹⁵ a tak existujú realizácie Kristovej Cirkvi aj na iné legitímne spôsoby ako je pravoslávny alebo protestantský, čoho dôkazom je prítomnosť prvkov posväcovania aj v týchto iných realizáciách kresťanstva. Jednou z interpretácií je predstava Kristovej Cirkvi ako systému sústredných kruhov, pričom vnútorný kruh tvorí katolícka Cirkev na čele s pápežom a vonkajšie kruhy sú pravoslávne a protestantské cirkvi,¹⁶ z čoho vyplýva, že Kristova Cirkev je skutočnosť omnoho širšia ako katolícka Cirkev a Kristova Cirkev len prebýva v katolíckej Cirkvi tým najplnším spôsobom, hoci do určitej miery prebýva aj v iných cirkvách. Kristova Cirkev sa tak stáva akousi ťažko definovateľnou tajomnou skutočnosťou, ktorá ako duch viac alebo menej prebýva v jednotlivých viditeľných kresťanských spoločenstvách.

Oproti tomu stoja vyjadrenia v dokumentoch Cirkvi z obdobia pred Druhým vatikánskym koncilom, ktoré sme vyššie spomenuli a ktoré tvrdia, že medzi Kristovou a katolíckou Cirkvou je vzťah plnej identity. Zároveň tu stojí už spomínané vyhlásenie pápeža Pavla VI. podľa ktorého koncil nemal v úmysle meniť predošlé učenie.

To, že formulácia „subsistit in“ na Druhom vatikánskom koncile priniesla viac nejasností ako objasnenia, dokazuje aj fakt, že Kongregácia pre náuku viery cítila potrebu ešte aj po viac ako štyridsiatich rokoch po ukončení tohto koncilu vydať dokument Odpovede na otázky týkajúce sa niektorých aspektov učenia o Cirkvi, v ktorom vysvetľuje, či Druhý vatikánsky koncil zmenil tradičné učenie o Cirkvi a ako správne chápať výraz „subsistit in“.

¹³ KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, *Odpovede na otázky týkajúce sa niektorých aspektov učenia o Cirkvi*. In : <http://www.kbs.sk/?cid=1184244550> (27. novembra 2007).

¹⁴ Porov. BEINERT, W.: *Slovník katolíckej dogmatiky*. Olomouc : MCM s.r.o., 1994, s. 292.

¹⁵ Porov. BARTNIK, Cz. S.: *Dogmatyka katolícka II*. Lublin : Wydawnictwo KUL, 2003, s. 67.

¹⁶ Porov. POSPÍŠIL, C.V.: *Maria – mateřská tvář Boba*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 54.

Aby sme správne porozumeli katolíckemu učeniu o identite katolíckej Cirkvi, musíme vychádzať z princípu, ktorý pomerne dosť jasne naznačil pápež Pavol VI. pri promulgácii konštitúcie *Lumen gentium*: Úlohou koncilov a Magistéria nie je rušiť predošlú náuku Cirkvi, ale čo najzrozumiteľnejšie vysvetľovať to, čo Cirkev prevzala od Krista a apoštolov a stále sa toho či už výslovne alebo implicitne držala. Ak by Druhý vatikánsky koncil učil niečo v rozpore s tradičnou náukou Cirkvi, museli by sme ho považovať za nepravoverný, teda za heretický. Z toho dôvodu závery Druhého vatikánskeho koncilu musíme nevyhnutne interpretovať vo svetle dovtedajšej náuky o Cirkvi a hľadať v nich jej vysvetlenie a prehĺbenie, nie jej reformu, či zrušenie.

Vezmúc do úvahy túto zásadu musíme v prvom rade prijať tradičnú náuku, že katolícka Cirkev, o ktorej hovorí Nicejsko-caríhradské vyznanie viery, je absolútne totožná s Cirkvou, ktorú založil Kristus. Ako sme už spomínali, výslovne to potvrdzuje List Svätého oficía anglickým biskupom z roku 1864, ako aj pápež Pius XII. vo svojich encyklikách *Mystici corporis Christi* z roku 1943¹⁷ a *Humani generis* z roku 1950, pričom v poslednej spomínanej encyklike je toto potvrdenie zvlášť zvýraznené vyhlásením, že sa jedná o Bohom zjavenú náuku a preto je záväzná.¹⁸

Ďalším dôležitým bodom tradičnej náuky o Cirkvi je tvrdenie, že katolíckou Cirkvou je tá Cirkev, ktorú tvoria kresťania podriadení rímskemu biskupovi. Druhý vatikánsky koncil v konštitúcii *Lumen Gentium* vyhlasuje: „Toto je jediná Cirkev Kristova, ktorú vo vyznaní viery verejne uznávame ako jednu svätú katolícku a apoštolskú, ktorú náš Spasiteľ po svojom vzkriesení zveril Petrovi, aby ju viedol.“¹⁹ Veľmi jasne tu možno vybadať totožnosť medzi Kristovou a katolíckou Cirkvou ako aj fakt, že katolícka, čiže Kristova Cirkev je tá, ktorú vedie Peter, či, ako učí Prvý vatikánsky koncil, Petrov nástupca – rímsky biskup (porov. DS 3064).

Pri povrchnom pohľade by sa mohlo zdať, že katolícka náuka stotožňuje Kristovu Cirkev s katolíckou Cirkvou v tom zmysle, že z nej absolútne vylučuje všetkých pravoslávnych a protestantských kresťanov, keďže ich rímsky biskup nevedie. Takéto učenie by však skutočne prinieslo problém, ako je možné, že aj u pravoslávnych a protestantských kresťanov existujú prvky posväcovania vlastné Kristovej Cirkvi, keď oni do Kristovej Cirkvi nepatria. Hlbšie vniknutie do katolíckej náuky však ukazuje, že takýto problém v skutočnosti

¹⁷ Porov. NEUNER, J. – ROSS, H.: *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch je magistéria* 402. Trnava : Dobrá kniha, 1995.

¹⁸ Porov. PIUS XII., encyklika *Humani generis* 27. Olomouc : 2004.

¹⁹ LUMEN GENTIUM 8, vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu. In : POLČIN, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I*. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

neexistuje. V prvom rade si treba uvedomiť, že do Kristovej Cirkvi sa vstupuje krstom (porov. DS 1314), ďalším dôležitým bodom je fakt, že krst je platný ak je zachovaná správna matéria a forma aj v prípade, že krstí heretik (porov. DS 110, DS 1617),²⁰ a tretím dôležitým momentom je katolícke učenie, podľa ktorého krst zanecháva v pokrstenom nezmazateľný znak (porov. DS 1609). Z toho vyplýva záver, že ak je niekto raz platne pokrstený, zostáva za každých okolností začlenený do Kristovej Cirkvi. Ak je Kristova Cirkev identická s katolíckou Cirkvou, znamená to, že každý platne pokrstený je začlenený do katolíckej Cirkvi.

Zdá sa, že takémuto tvrdeniu odporujú dva body v katolíckej náuke. Prvým bodom je dogma Florentského koncilu, podľa ktorej nikto mimo katolíckej Cirkvi nebude spasený. Aby bolo jasné, kto je mimo katolíckej Cirkvi, okrem nekresťanov, sú tam menovaní aj schizmatici a heretici, teda všetci tí, ktorí sa odmietajú jurisdikčne alebo vieroučne podriaďiť rímskemu biskupovi, čo sa zjavne týka aj pravoslávnych a protestantských kresťanov. Možno zladíť tvrdenie, že títo kresťania zároveň sú začlenení do katolíckej Cirkvi a zároveň sú mimo nej?

Je zjavné, že Cirkev v tejto dogme neriešila spôsoby začlenenia do katolíckej Cirkvi, ale riešila podmienky spásy človeka. Podľa katolíckej náuky je človek v stave spásy vtedy, keď je v stave ospravedlivenia (porov. DS 1528), a toto ospravedlivenie získava pravou vierou, ktorá ho disponuje prijať od Krista schopnosť žiť podľa Božej vôle (porov. DS 1526, 1546,1547) a sviatosťou krstu (porov. DS 1529), prípadne sviatosťou pokánia, ak o ospravedlivenie získané v krste prišiel spáchaním smrteľného hriechu (porov. DS 1542). Takýto človek žije plným kresťanským životom, a patrí do komunity ospravedlivených kresťanov, ktorí sa spolu zúčastňujú slávenia a prijímania sviatosti Eucharistie (porov. DS 1661). Naopak, ak človek o pravú vieru príde, alebo sa rozhodne konať proti nej, ospravedlivenie stráca, a tak sa stavia do stavu hriešnosti a zatratenia (porov. DS 1544), pričom účasť v spoločenstve kresťanov prijímajúcich Eucharistiu je vylúčená (porov. DS 1661). Ani strata ospravedlivenia a vylúčenie zo spoločenstva prijímajúceho Eucharistiu však nespôsobuje absolútne vylúčenie z Kristovej, teda katolíckej Cirkvi, keďže krst, ktorým sa do Cirkvi človek začleňuje, zanecháva v človeku nezmazateľný znak. Takto možno vidieť, že vylúčenie z Cirkvi sa môže udiť len do určitého stupňa. Tým najjednoduchším stupňom je vylúčenie zo spoločenstva prijímajúcich Eucharistiu, teda zo spoločenstva ospravedlivených. Ťažším previneniam zodpovedá aj zodpovedajúci vyšší stupeň vylúčenia

²⁰ „Kto hovorí, že krst, ktorý udeľujú aj heretici v mene Otca i Syna i Ducha Svätého s úmyslom robiť, čo robí Cirkev, nie je pravým krstom, nech je exkomunikovaný“ (DS 1617).

z Cirkevného spoločenstva, ktorý je charakteristický okrem nemožnosti prijímať Eucharistiu aj napríklad vylúčením z možnosti zastávať cirkevné úrady alebo úkony riadenia v Cirkvi, alebo mať účasť služby na obradoch kultu (porov. CIC kán. 1331, CCEO kán. 1434). Je zjavné, že pravoslávni a protestantskí kresťania sú vylúčení z možnosti zúčastňovať sa takýchto aktivít a taktiež sú vylúčení zo spoločenstva prijímajúceho Eucharistiu, keďže absenciou pravej viery sa vylučujú zo spoločenstva ospravedlivených. Všetky tieto tvrdenia vedú k záveru, že vo vnútri katolíckej Cirkvi, ktorá je spoločenstvom všetkých platne pokrstených, sa nachádza spoločenstvo ospravedlivených kresťanov aktívne sa zúčastňujúcich na prijímaní Eucharistie a práve toto spoločenstvo zahrňuje tých kresťanov, ktorí sú v stave spásy. Ak chce byť človek spasený, musí patriť práve do tohto vnútorného spoločenstva kresťanov. Ak teda Florentská dogma vyhlásila, že mimo katolíckej Cirkvi niet spásy, čo sa týka aj schizmatikov a heretikov, nevyhnutne mala na mysli, že mimo katolíckej Cirkvi znamená mimo tohto vnútorného spoločenstva ospravedlivených, ktoré sa nachádza v katolíckej Cirkvi a je katolíckou Cirkvou v plnosti.

Výraz katolícka Cirkev môže mať teda význam spoločenstva všetkých platne pokrstených kresťanov, ale v prípade, že hovoríme o vylúčení z katolíckej Cirkvi, máme na mysli nie katolícku Cirkev ako takú, ale len jej vnútorné spoločenstvo ospravedlivených kresťanov, pričom vylúčenie z tohto spoločenstva sa môže svojou intenzitou odlišovať. Nikdy sa však nejedná o absolútne vylúčenie z katolíckej Cirkvi.²¹ Tomuto zodpovedá aj tvrdenie Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý predstavuje kresťanov vyznávajúcich katolícku vieru a využívajúcich všetky prostriedky spásy, ktorými katolícka Cirkev disponuje ako takých, ktorí sú plne začlenení do katolíckej Cirkvi.²² Z takéhoto tvrdenia logicky vyplýva záver, že iní kresťania nie sú síce plne, ale do určitej miery predsa len začlenení do katolíckej Cirkvi sú, čo Druhý vatikánsky koncil potvrdzuje vyhlásením, že katolícka Cirkev sa cíti spojená aj s tými pokrstenými, ktorí nevyznávajú neporušenú vieru alebo nezachovávajú jednotu spoločenstva pod Petrovým nástupcom.²³ Florentská dogma teda tvrdeniu, že protestantskí a pravoslávni kresťania sú začlenení do katolíckej Cirkvi, neodporuje.

²¹ Porov. SCHMAUS, M.: *Cirkev*. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1983, s. 122.

²² Porov. Porov. LUMEN GENTIUM 14, vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu, in : POLČIN, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I*. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

²³ Porov. Porov. LUMEN GENTIUM 15, vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu. In : POLČIN, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I*. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

Druhým bodom, ktorý by mohol spôsobiť nedorozumenie v tejto oblasti je katolícke učenie, podľa ktorého je katolíckou Cirkvou tá, ktorú vedie rímsky biskup.²⁴ Keďže pravoslávnych a protestantských kresťanov nevedie rímsky biskup, malo by z toho vyplývať, že títo kresťania nie sú členmi katolíckej Cirkvi. Pod rímskeho biskupa predsa spadajú len kresťania vyznávajúci katolícku vieru. Takéto tvrdenie však nezodpovedá skutočnej katolíckej náuke. Prvý vatikánsky koncil totiž tvrdí, že Kristova Cirkev je jednotným stádom pod jedným najvyšším pastierom, ktorým je rímsky biskup. On má jurisdikčnú moc nad pastiermi a veriacimi na celom svete, a tak je otcem a učiteľom všetkých kresťanov (porov. DS 1307, 3059, 3060, 3064). Vyhlásenie Kongregácie pre náuku viery *Dominus Iesus* taktiež potvrdzuje toto učenie, keď hovorí, že rímsky biskup má z Božej vôle primát nad celou Cirkvou²⁵ a potvrdzuje to aj Druhý vatikánsky koncil, keď hovorí, že Spasiteľ svoju jedinú Cirkev, ktorú vyznávame v Nicejsko-carihradskom vyznaní viery, zveril Petrovi, aby ju viedol.²⁶ Z toho vyplýva, že pod jurisdikčnú právomoc rímskeho biskupa nespádajú len katolícki, ale aj pravoslávni a protestantskí kresťania. To, že túto pápežskú jurisdikciu nerešpektujú, nič nemení na fakte, že sú z Božej vôle povinní sa tejto jurisdikcii podriaďovať. Práve ich neochota rešpektovať primát pápeža spôsobuje, že sú začlenení do katolíckej Cirkvi nie plným spôsobom.

Ak teda katolícka teológia hovorí o katolíckej Cirkvi, má na mysli skutočnosť absolútne totožnú s Kristovou Cirkvou. Jedná sa o spoločenstvo absolútne všetkých platne pokrstených kresťanov bez ohľadu na ich vyznanie, pričom hlavou celého tohto spoločenstva je rímsky biskup bez ohľadu na to, či to jednotliví kresťania rešpektujú alebo nie. V užšom význame má katolícka teológia pod pojmom katolícka Cirkev na mysli spoločenstvo skutočne ospravedlivených kresťanov, ktorým nič nebráni v tom, aby legitímne prijímali Eucharistiu.

Takýto záver však vedie k otázke, ako potom správne chápať vyjadrenie Druhého vatikánskeho koncilu, podľa ktorého Kristova Cirkev existuje v (subsistit in) Katolíckej cirkvi. Genéza tohto vyjadrenia jasne dokladá odmietnutie výrazu „est“, ktoré bolo zámerne nahradené výrazom „subsistit in“, pričom vyhlásenie pápeža Pavla VI. ako aj Kongregácia pre náuku viery jasne deklaruje postoj, že tradičná náuka bola zachovaná. Pripomeňme, že k zvoleniu výrazu „subsistit in“ viedol

²⁴ Porov. LUMEN GENTIUM 8, vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu. In : POLČIN, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I.* Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

²⁵ Porov. KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY: vyhlásenie *Dominus Iesus* č.17. Bratislava : Don Bosco, 2000.

²⁶ Porov. LUMEN GENTIUM 8, vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu. In : POLČIN, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I.* Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

fakt, že aj u protestantských a pravoslávnych kresťanov sú prítomné prvky posväcovania, ktoré sú vlastné Kristovej Cirkvi. Vezmúc do úvahy katolícke učenie, podľa ktorého sú aj pravoslávni a protestantskí kresťania súčasťou katolíckej Cirkvi, musíme potvrdiť, že tieto prvky posväcovania sa nenachádzajú mimo Kristovej, teda katolíckej Cirkvi. Mimo čoho sa teda nachádzajú? Konštitúcia *Lumen Gentium* netvrdí jednoducho, že mimo katolíckej Cirkvi sa nachádzajú prvky posväcovania, ale snaží sa upresniť, že tieto prvky sa nachádzajú mimo zväzku Katolíckej cirkvi. Výraz „zväzok Katolíckej Cirkvi“ neznie veľmi jasne, ale to, čo mala táto konštitúcia na mysli, môžeme jasne pochopiť z paralelného textu, ktorý sa nachádza v dokumente o ekumenizme *Unitatis Redintegratio*. Ten hovorí, že tieto spomínané význačné prvky sa nachádzajú aj „mimo viditeľného okruhu Katolíckej cirkvi“.²⁷

Z uvedeného vyplýva že koncil nechcel hovoriť o katolíckej Cirkvi v pravom zmysle slova, ale o organizácii, ktorú okolitý svet vníma ako Katolícku cirkev, teda o spoločenstve kresťanov, ktorí sú formálne zapísaní do partikulárnych cirkví, ktoré oficiálne uznávajú jurisdikčný primát legitímneho rímskeho biskupa. Treba povedať, že takáto Katolícka cirkev je len časťou skutočnej katolíckej Cirkvi a preto jej názov je do určitej miery zavádzajúci. Nie je to názov, ktorý by zodpovedal katolíckej vierouke, ale je to len akýsi právny názov, ktorý bol pridelený tejto organizácii existujúcej vo vnútri katolíckej Cirkvi.²⁸ Keďže sa jedná o právny názov, je vhodné písať ho s veľkým K a malým c, keďže výraz Katolícka v tomto prípade tvorí začiatok oficiálneho názvu, kým výraz cirkev upozorňuje na to, že sa jedná o jednu z rôznych spoločenstiev, ktoré samé seba nazývajú cirkvi, pričom tieto iné cirkvi majú zas svoje vlastné oficiálne názvy. Naproti tomu ak hovoríme o skutočnej Kristom založenej katolíckej Cirkvi, je nevhodné použiť pre výraz katolícka veľké písmeno, keďže sa nejedná o oficiálny názov jednej z niekoľkých cirkví, ale jedná sa o podstatnú vlastnosť tejto Kristovej Cirkvi, pričom výraz Cirkev by nemala byť písaná s malým c, keďže sa jedná o jedinú a jedinečnú skutočnosť, ktorá vo svete nemá adekvátnu alternatívu.

Tieto pojmy je nevyhnutné presne rozlišovať, pretože pri zámene týchto významov uvedených termínov dochádza k situácii, že sa hovorí

²⁷ UNITATIS REDINTEGRATIO 3, dekrét Druhého vatikánskeho koncilu. In : POLČIN, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I*. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

²⁸ Tu by bolo možné hovoriť o určitých sústredných kruhoch v Kristovej Cirkvi, v žiadnom prípade však nie v tom zmysle, že by vnútorný kruh tvorila katolícka Cirkev na čele s pápežom, kým ostatné kruhy tvoria cirkvi nepodliehajúce pápežovi. Vnútorným kruhom v tomto prípade je len cirkevná organizácia, ktorá oficiálne združuje kresťanov, ktorí rešpektujú primát rímskeho biskupa, pričom vonkajšie kruhy tvoria kresťania, ktorí nerešpektujú primát pápeža napriek tomu, že nad nimi primát má.

o kresťanoch, nad ktorými má jurisdikciu rímsky biskup (katolícka Cirkev) a zároveň sa tým myslí na kresťanov, ktorí túto jurisdikciu aj rešpektujú (Katolícka cirkev). To sú však dve celkom rozdielne skutočnosti a ich zmiešaním dochádza potom k predstave, že katolícka Cirkev, ktorú vedie pápež je len jedna z mnohých cirkví, a nad týmito ostatnými cirkvami pápež nemá žiadne právo. Niečo také je však, ako sme už uviedli, v protiklade s katolíckym učením.

Vrátiac sa teda k výrazu „subsistit in“ môžeme tvrdiť, že Kristova Cirkev je absolútne identická s katolíckou Cirkvou, ktorú vedie pápež, no zároveň len existuje v (subsistit in) Katolíckej cirkvi, teda v organizácii, ktorá je oficiálne a právne usporiadaná a formálne združuje kresťanov, ktorí pápežov primát aj rešpektujú. V tejto organizácii sa v plnosti uznáva Kristova náuka a v plnosti sa využívajú prostriedky spásy, preto práve v tejto organizácii sa nachádzajú kresťania plne začlenení do katolíckej Cirkvi. Tí, ktorí sú mimo tejto organizácie sú síce členmi katolíckej Cirkvi, ktorú vedie pápež, nie sú však do nej začlenení plne, keďže pápežovu jurisdikciu a ním hlásanú vierouku nerešpektujú.²⁹

Možno teda uzavrieť, že podľa katolíckej vierouky sa Kristovou Cirkvou myslí katolícka Cirkev vedená pápežom, do ktorej patria všetci platne pokrstení kresťania bez ohľadu na to, či primát pápeža rešpektujú, alebo nie. Toto je jediná Cirkev, ktorá je predmetom Nicejsko-caríhradského vyznania viery, a akékoľvek rozkoly nemôžu rozdeliť túto jedinou Cirkev. Od počiatku boli v Kristovej Cirkvi roztržky,³⁰ ale ich následkom nikdy nemohlo byť rozdelenie tejto jedinej Cirkvi, ani absolútne oddelenie sa od nej, ale len odpadnutie jednotlivcov od plného začlenenia do tejto Cirkvi.

Takéto chápanie katolíckej Cirkvi, ako sme už uviedli na začiatku, u pravoslávnych a protestantských kresťanov neexistuje. Keďže sa títo kresťania podľa svojej vierouky a podľa svojho vyššie uvedeného chápania taktiež môžu označiť ako členovia katolíckej Cirkvi, málokedy nazývajú spoločenstvo katolíckych kresťanov Katolíckou cirkvou. Keďže vnímajú Katolícku cirkev ako jednu z mnohých cirkví, ktorá podľa niektorých denominácií ani nepatrí medzi cirkvi tvoriace Kristovu a teda katolícku Cirkev vyznávanú v Nicejsko-caríhradskom vyznaní viery, potrebujú ju od katolíckej Cirkvi jasne odlíšiť. Preto pre právno-katolícky výraz Katolícka cirkev používajú označenie Rímskokatolícka

²⁹ O možnosti spásy pravoslávnych a protestantských kresťanov a o ich v určitom zmysle plnom začlenení do katolíckej Cirkvi na základe ich implicitného prijatia pravdy pozri: PALOČKO, Š.: *Katolícka Cirkev ako prostriedok záchrany ľudí*. Prešov : Petra 2007.

³⁰ Porov. UNITATIS REDINTEGRATIO 3, dekrét Druhého vatikánskeho koncilu. In : POLČIN, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I*. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

cirkev. Tento výraz má podľa katolíckeho učenia úplne iný význam, a preto je dôležité dbať o to, aby v ekumenickom dialógu nedochádzalo k zamieňaniu tohto významu a následne k nedorozumeniam.

Podľa protestantského chápania je teda Rímskokatolícka cirkev spoločenstvo všetkých kresťanov vyznávajúcich katolícku náuku a rešpektujúcich primát pápeža. Jedná sa teda o katolíkov všetkých západných aj východných obradov. U pravoslávnych kresťanov sa stretávame so stotožnením Rímskokatolíckej cirkvi so spoločenstvom kresťanov podriadených pápežovi a zachovávajúcich latinský obrad, pričom kresťanov východných obradov, ktorí rešpektujú primát pápeža, nepovažujú za rímskokatolíkov, ale za takzvaných uniatov, ktorých Rímskokatolícka cirkev násilne odtrhla od na Ríme nezávislých pravoslávnych cirkví a drží ich pod svojou nespravodlivou nadvládou.³¹ Podľa katolíckej teológie nazvať Katolícku cirkev, teda spoločenstvo kresťanov uznávajúcich pápežov jurisdikčný primát, Rímskokatolíckou cirkvou by bolo značne zavádzajúce.³² Ak máme správne zdefinovať význam, v akom katolícke učenie používa tento výraz, musíme si dať pozor, aby nás neovplyvnil význam, aký mu pripisuje svetské právo. Pod Rímskokatolíckou cirkvou svet rozumie organizáciu, ktorá združuje kresťanov uznávajúcich primát rímskeho biskupa a zachovávajúcich latinský obrad. Táto definícia spomínaného výrazu však nezodpovedá ani katolíckej vierouke ani katolíckemu cirkevnému právu. Nemá absolútne žiadne opodstatnenie v učení katolíckej Cirkvi, a tak môže byť zdrojom mnohých nedorozumení.

Podľa dokumentov katolíckej Cirkvi toto označenie má patriť spoločenstvu kresťanov, ktorých hlavou je rímsky biskup.³³ Práve to je dôvod, prečo sa hovorí o rímskej Cirkvi. Z vyššie uvedených faktov sme však už poukázali na to, že rímsky biskup je hlavou, učiteľom a otcom absolútne všetkých kresťanov na celom svete, teda celej katolíckej Cirkvi v tom najvlastnejšom zmysle slova (porov. napr. DS 1307). Keďže absolútne všetci kresťania sú začlenení do katolíckej Cirkvi a ich hlavou je rímsky biskup bez ohľadu na to, či to rešpektujú alebo nie, možno nazvať katolícku Cirkev aj rímskou Cirkvou alebo jednoducho rímskokatolíckou. Znamená to teda, že katolícka Cirkev, o ktorej hovorí Nicejsko-carhradské vyznanie viery a rímskokatolícka Cirkev je

³¹ Porov. BELEJKANIČ, I.: *Unionizmus ako ekleziologický problém*. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešove, 1999, s. 46. Podľa svetského práva je u nás oficiálny názov spoločenstva týchto kresťanov Gréckokatolícka cirkev. Magistérium používa vo svojich dokumentoch označenie Východné katolíckej cirkvi. Porov. ORIENTALIUM ECCLESIAE, dekrét Druhého vatikánskeho koncilu. In : POLČIN, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I*. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

³² Podobne ako ani názov Katolícka cirkev, zdá sa, nie je najlepším riešením.

³³ Porov. MALÝ KATECHIZMUS KATOLÍCKEHO NÁBOŽENSTVA. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1971, 115 c).

absolútne identická skutočnosť. Pápež Pius XII. vo svojej encyklike *Humani generis* otvorene prehlasuje, že náuka, „ktorá je založená na prameňoch Zjavenia (...) hovorí, že Kristovo mystické Telo a rímskokatolícka Cirkev sú spolu totožné“.³⁴ Preto v dogmatickým vyhláseniach Magistéria sa môžeme stretnúť s tým, že Cirkev, ktorú vyznáva Nicejsko-carhradské vyznanie viery, je označovaná ako rímska.³⁵

Ak teda Magistérium používa termín katolícka Cirkev, rímska Cirkev, rímskokatolícka Cirkev alebo jednoducho Cirkev, má na mysli stále jednu a tú istú skutočnosť, ktorou je spoločenstvo všetkých platne pokrstených kresťanov. Ich hlavou je rímsky biskup. V prípade, že to rešpektujú, sú do tejto Cirkvi plne začlenení, v prípade že to odmietajú, ich začlenenie do Cirkvi plné nie je.

Tento význam výrazu rímskokatolícka Cirkev treba teda jasne odlíšiť od významu, aký mu dávajú nekatolícki kresťania a taktiež od významu, aký mu dáva svetské právo. Do určitej miery to rieši pravopis, keď sa od rímskokatolíckej Cirkvi v katolíckom chápaní odlišuje Rímskokatolícka cirkev ako jedna z cirkví ako ju chápu nekatolícki kresťania. Tento pravopisný rozdiel je však nedostatočný pri ústnom prejave a môže byť problémom aj v písomnom prejave v jazykoch, kde sa adjektívum kladie až za substantívum.

Ak sa vrátíme ku katolíckemu vyjadrovaniu, tak aj tu musíme rozlišovať medzi rímskou Cirkvou, ktorá je spoločenstvom všetkých kresťanov na svete a rímskou cirkvou, ktorá je spoločenstvom kresťanov mesta Ríma. Je jednou z partikulárnych cirkví, ktoré tvoria jednu svätú, katolícku, apoštolskú a rímsku Cirkev. O tejto cirkvi hovorí napríklad vyznanie viery Michala Paleologa, keď tvrdí, že „svätá rímska cirkev vlastní aj najvyšší a plný primát a vládu nad celou katolíckou Cirkvou“ (DS 861).

Ak hovoríme o mnohých cirkvách, podľa katolíckej vierouky tak môžeme hovoriť len o partikulárnych cirkvách, ktoré spolu tvoria jednu Kristovu katolícku Cirkev. Partikulárnou cirkvou sa myslí zhromaždenie kresťanov, na ktorého čele stojí platne vysvätený biskup, a uprostred ktorého sa platne slávi Eucharistia. Z toho vyplýva, že hovoriť o partikulárnych cirkvách môžeme len v súvislosti s kresťanmi, ktorí vyznávajú katolícku vieru, alebo tiež v súvislosti s pravoslávnyimi kresťanmi. Tí si totiž zachovali platný episkopát aj Eucharistiu. Naproti tomu zhromaždenia protestantských kresťanov nie sú cirkvami, pretože

³⁴ PIUS XII., encyklika *Humani generis*. Olomouc : 2004, 27.

³⁵ „Svätá, katolícka, apoštolská, rímska Cirkev verí a vyznáva...“ (DS 3001). „Svätá rímska Cirkev založená slovom nášho Pána a Spasiteľa pevne verí, vyznáva a ohlasuje...“ (DS 1330). „Uznávam svätú a apoštolskú rímsku Cirkev za matku a učiteľku všetkých cirkví...“ (DS 1868).

na ich čele nestoja platne vysvätení biskupi a bez platnej kňazskej či biskupskej vysviacky nemožno sláviť platnú Eucharistiu. Ak teda katolícka teológia či dokumenty Magistéria hovoria o protestantských cirkvách, nemyslia sa tým skutočné cirkvi, ale spoločenstvá, ktoré sa do určitej miery na cirkvi podobajú. Jedná sa teda o cirkvi nie v pravom, ale analogickom zmysle tohto slova.³⁶

Na záver si ešte všimneme výraz Pravoslávna cirkev. Podľa katolíckej teológie je takýto výraz rešpektovaný ako právny názov spoločenstva partikulárnych cirkví, ktorým predsedajú síce platní ale nelegitími biskupi, keďže nie sú menovaní, resp. schválení rímskym biskupom, ktorý má jurisdikciu nad celou Cirkvou. Tieto partikulárne cirkvi nerešpektujú vieroučný a jurisdikčný primát pápeža. Nemožno však uvažovať v tom zmysle, že popri katolíckej Cirkvi, ktorá je rozšírená zväčša na západe existuje ešte jedna Cirkev rozšírená väčšinou na východe, ktorá sa nazýva pravoslávna Cirkev. Pre pravú vieru je absolútne neprijateľné uvažovať o nejakých dvoch Cirkvách viac alebo menej rovnocenných, ktoré vznikli rozdelením pôvodne jednej Cirkvi. Nicejsko-carohradské vyznanie viery pripúšťa existenciu jedinej Cirkvi. Niečo ako pravoslávna Cirkev, ktorá by existovala popri katolíckej Cirkvi neexistuje. Ak vychádzame z významu výrazu pravoslávny, musíme skonštatovať, že je to prívlastok Cirkvi, ktorá má pravú vieru a správne oslavuje Boha. Práve takouto je jedine jedna Kristova Cirkev, ktorá je katolíckou teológiou predstavovaná ako jedna, svätá, katolícka, apoštolská a rímska Cirkev. Prívlastok pravoslávna teda patrí jedine tejto Cirkvi, a tak môžeme tvrdiť, že pravoslávna a katolícka, či rímska Cirkev je jedna a tá istá skutočnosť. Ak hovoríme o Pravoslávnej cirkvi v súvislosti s kresťanmi odmietajúcimi primát pápeža, pričom si zachovali platné sviatosti, môžeme uvažovať jedine v tom zmysle, že istá časť partikulárnych cirkví, ktorá odmieta podriaďiť sa pápežovi, si z určitých dôvodov privlastnila právne označenie Pravoslávna cirkev, tieto cirkvi sú však súčasťou jednej katolíckej a rímskej Cirkvi, i keď pre svoj postoj voči rímskemu biskupovi nie sú do nej plne začlenené.

Na záver uvádzame prehľadnú tabuľku, ktorá obsahuje jednotlivé označenia Cirkvi, či cirkví a ich definície, ktoré vyplývajú zo záverov uvedených v tomto článku:

katolícka Cirkev	katolícke chápanie	Spoločenstvo všetkých platne pokrstených kresťanov bez ohľadu na vierovyznanie a obrad.
katolícka Cirkev	protestantské chápanie	Spoločenstvo cirkví či denominácií, v ktorých sa správne vysvetľuje evanjelium (správne znamená na

³⁶ KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY: vyhlásenie *Dominus Iesus* č.17. Bratislava: Don Bosco, 2000.

		základe protestantských zásad) a v ktorých sa správne udeľujú sviatosti (krst a Pánova večera).
katolícka Cirkev	pravoslávne chápanie	Spoločenstvo partikulárnych cirkví, ktoré vyznávajú pravú vieru (pravá viera znamená vieru podľa učenia pravoslávnych kresťanov).
Katolícka cirkev	katolícke chápanie	Právny názov spoločenstva partikulárnych cirkví, ktoré rešpektujú primát rímskeho biskupa.
Rímskokatolícka cirkev	protestantské chápanie	Spoločenstvo partikulárnych cirkví, ktoré rešpektujú primát rímskeho biskupa bez ohľadu na obradovú príslušnosť týchto cirkví.
Rímskokatolícka cirkev	pravoslávne chápanie	Spoločenstvo partikulárnych cirkví, ktoré rešpektujú primát rímskeho biskupa a zachovávajú latinský obrad.
Rímskokatolícka cirkev	svetské právo	Spoločenstvo partikulárnych cirkví, ktoré rešpektujú primát rímskeho biskupa a zachovávajú latinský obrad.
rímskokatolícka Cirkev	katolícke chápanie	Spoločenstvo všetkých platne pokrstených kresťanov bez ohľadu na vierovyznanie a obrad.
rímskokatolícka cirkev	katolícke chápanie	Partikulárna cirkev, ktorú tvoria kresťania mesta Ríma a ktorej biskupom je rímsky biskup.
Pravoslávna cirkev	katolícke chápanie	Právny názov spoločenstva partikulárnych cirkví vyznávajúcich pravoslávnu vierouku.
Pravoslávna cirkev	pravoslávne chápanie	Právny názov spoločenstva partikulárnych cirkví, ktoré vyznávajú pravú vieru (pravá viera znamená vieru podľa učenia pravoslávnych kresťanov).
pravoslávna Cirkev	katolícke chápanie	Spoločenstvo všetkých platne pokrstených kresťanov bez ohľadu na vierovyznanie a obrad.
pravoslávna Cirkev	pravoslávne chápanie	Spoločenstvo partikulárnych cirkví, ktoré vyznávajú pravú vieru (pravá viera znamená vieru podľa učenia pravoslávnych kresťanov).

Zoznam použitej literatúry

- BARTNIK, Cz. S.: *Dogmatyka katolícka II*. Lublin : Wydawnictwo KUL, 2003
- BEINERT, W.: *Slovník katolícké dogmatiky*. Olomouc : MCM s.r.o., 1994
- BELEJKANIČ, I.: *Pravoslávne dogmatické boboslovie I.* Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta UPJŠ v Košiciach, 1995

- BELEJKANIČ, I.: *Unionizmus ako ekleziologický problém*. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešove, 1999
- DENZINGER, H. - SCHÖNMETZER, A.: *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum*, Freiburg Br. 1965
- HAHN, S. a K.: *Naše cesta do katolíckej Cirkve*. Ronov nad Doubravou : Triality, 2000
- KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, *Odpovede na otázky týkajúce sa niektorých aspektov učenia o Cirkvi*. In : <http://www.kbs.sk/?cid=1184244550> (27. novembra 2007)
- KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY: vyhlásenie *Dominus Iesus*. Bratislava: Don Bosco, 2000
- KONGREGACJA NAUKI WIARY: *Deklaracja Dominus Iesus – tekst i komentarze*. Poznań: Pallottinum, 2006
- LUMEN GENTIUM, vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu. In: POLČIN, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I.*, Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968
- MALÝ KATECHIZMUS KATOLÍCKEHO NÁBOŽENSTVA. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1971
- ORIENTALIUM ECCLESiarUM, dekrét Druhého vatikánskeho koncilu. In : POLČIN, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I.* Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968
- PALOČKO, Š.: *Katolícka Cirkev ako prostriedok záchrany ľudí*. Prešov : Petra 2007
- PIUS XII., encyklika *Humani generis*. Olomouc : 2004
- POSPÍŠIL, C.V.: *Maria – mateřská tvář Boga*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2004
- NEUNER, J. – ROSS, H.: *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch je magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995
- SCHMAUS, M.: *Cirkev*. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1983
- PRUŽINSKÝ, Š.: *Aby všetci jedno boli*. Prešov : Metropolitná rada Pravoslávnej cirkvi na Slovensku, 1997
- UNITATIS REDINTEGRATIO, dekrét Druhého vatikánskeho koncilu. In : POLČIN, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I.* Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968
- VERCRUYSSSE, J.E.: *Wprowadzenie do teologii ekumenicznej*. Kraków : Wydawnictwo WAM, 2001